

**HEBREW / HEBREU / HEBREO A1**

**Higher Level / Niveau Supérieur (Option Forte) / Nivel Superior**

Thursday 13 May 1999 (afternoon)/Jeudi 13 mai 1999 (après-midi)/Jueves 13 de mayo de 1999 (tarde)

Paper / Épreuve / Prueba 1

4h

**INSTRUCTIONS TO CANDIDATES**

Do NOT open this examination paper until instructed to do so.

This paper consists of two sections, Section A and Section B.

**Answer BOTH Section A AND Section B.**

**Section A:** Write a commentary on ONE passage.

**Section B:** Answer ONE essay question. Refer mainly to works studied in Part 3 (Groups of Works); references to other works are permissible but must not form the main body of your answer.

**INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS**

NE PAS OUVRIR cette épreuve avant d'y être autorisé.

Cette épreuve comporte deux sections, la Section A et la Section B.

**Répondre ET à la Section A ET à la Section B.**

**Section A:** Écrire un commentaire sur UN passage.

**Section B:** Traiter UN sujet de composition. Se référer principalement aux œuvres étudiées dans la troisième partie (Groupes d'œuvres); les références à d'autres œuvres sont permises mais ne doivent pas constituer l'essentiel de la réponse.

**INSTRUCCIONES PARA LOS CANDIDATOS**

NO ABRA esta prueba hasta que se lo autoricen.

En esta prueba hay dos secciones: la Sección A y la Sección B.

**Conteste las dos secciones, A y B.**

**Sección A:** Escriba un comentario sobre UNO de los fragmentos.

**Sección B:** Elija UN tema de redacción. Su respuesta debe centrarse principalmente en las obras estudiadas para la Parte 3 (Grupos de obras); se permiten referencias a otras obras siempre que no formen la parte principal de la respuesta.

חלק א':

בחר באחד מהטקסטים שלפניך ונתח אותו.

1A.

### ספרות דת ופוליטיקה

- אני מאמין כי בלזז הכתיבה הספרותית מצוי הצורך הבלתי ניתן לריסון לחשוף תהומות אמת, ואילו בלזז העשייה הדתית והפוליטית מצוי הצורך הבלתי ניתן לריסון לכסות על רצון לשלוט.
- יש צורך נפשי עמוק, של הפרט ושל הכלל, לפשט את המורכבות המדהימה של ההווה. כן קיים הצורך האדיר בהמשך תחושת החסות וההשגחה שחש האדם בתקופת הילדות. אין כל דרך, ניסויית או הגותית, להוכיח את מציאות האל ואת ההנחה שהוא מנהיג את העולם על-פי תכנית מסוימת, ש"הודלפה" לאדם באמצעות כתיבי הקודש. אין כל דרך להוכיח שיש השגחה על טבעית על פרטים ולאומים, אך הצורך הנפשי כי אמנם יהיה אל בורא ומנהיג, הוא אדיר כל כך, שכל הסבר, מתקבל בברכה, אם יש בו כדי ליישר הדורים.
- עולם הפוליטיקה מסתמך גם הוא על צורך- קודם כול על הצורך הבסיסי של הפרט למצוא מקלט פיזי בקבוצת פרטים הדומים לו, ושנית- על הצורך הבלתי ניתן לריסון של חלק מן הפרטים לשלוט בקבוצה כולה. אלה צרכים קמאיים, אשר כמוותם ניתן למצוא אצל רבים מבעלי החיים, אלא שאצל בעלי החיים "ככה זה", כלומר, בדרך הטבע שולט החזק, והחלש נשלט, ואילו אצל האדם "החושב" יש צורך להסביר את התופעה, וההסבר, שוב בדרך הטבע, מושתת על מעין אמנה בין המבקש לשלוט ובין המיועד להישלט. יש נכונות להאמין לתאבים לשלוט כאילו זו דרכו של עולם: חובה להסביר בצורה "אנושית" את התכונה הקמאית "החיייתית" הטבועה באדם, ליצור "עדרים", שבתוכם ניתן להיבלע ולהאמין כי ניתן להינצל מן התוהו האלים של עולמנו, בו אוכלים ונאכלים. התקווה הזאת מתבדה, על הרוב, שכן הפוליטיקה יותר משהיא מגינה על הפרט- היא חושפת אותו לסכנות השמדה ההולכות ומחמירות עם גבור הדינמיקה הפוליטית בעולם.
- הצורך, העומד מאחורי היווצרותה של הספרות, הוא שונה לחלוטין. מדובר בצורך המייסר לחשוף אמת. בבסיסה של היצירה הספרותית מצויה האמת האישית של היוצר, והקורא המיומן אמור לחוש כאשר היוצר "מזייף", כאשר הוא איננו "ספרותי", כאשר הוא מבקש להנחיל לקורא דוקטרינות דתיות או פוליטיות. בעולם האנושי מתארעת חשיפתה של האמת בדרך הישירה רק לעתים רחוקות. מוסכמת היסוד בעולם הספרות היא שהסופר מכסה על האמת, הכמוסה עמו, במחלצות של בדיה. את ההסכם הבלתי כתוב בין הסופר והקורא ניתן לנסח כדלקמן: היצירה תפגיש את הקורא עם האמת של היוצר, אך מפגש זה ייתכן רק לאחר שהקורא יצליח לפצח את קוד היצירה. הקוד הוא לעתים חכם, ולעתים מתחכם, הכול לפי כשרונו האמנותי של היוצר, אך היצירה עצמה כבולה, כביכול, לַבְּדִיָּה, ובלעדיה היא מאבדת למרבה הפלא, את הבסיס האומנותי שלה. "שווה" לקורא לעמול כדי לפצח את הקוד, כי מצויה בו סקרנות גדולה לגבי האמת הפנימית של הזולת. מקורה של הסקרנות הזאת הוא בדיעה המלווה את האדם לאורך חייו, שהוא בן תמותה, שחיייו הם חד- פעמיים, שחסוף אורב בכל פינה, ומאחר שאין סיכוי להתגלגל לדמות אחרת, או לעבור לעולם אחר, כפי שמבטיחות הדתות, משתוקק האדם לחוות את חוויותיו האמיתיות של הזולת על- ידי כך שהוא דולה אותן מתוך יצירתו הספרותית. הקשיים בפיצוח חידת הסופר הם כדאיים רק אם בסופו של מאמץ יזכה הקורא לפגוש את האמת המובטחת.
- זאת הסיבה שהמאמינים מוצגים על-ידי כוהני הדת כמי שאינם זקוקים לספרות. מי שמשוכנע בקיומו של העולם הבא, בתחיית המתים, או בגלגול נשמות, מקבל מענה מספק

- לאותו צורך פנימי שהשלים "החופשי" מקבל מהספרות. זאת אולי הסיבה שגדולי היוצרים יצאו דווקא מקרב המאמינים שחדלו "לקנות" את יסודות הדת כאמת שאין עליה עוררין. 40
- כל ספרות גדולה פורצת איזה מעגל של מוסכמות. מן המפורסמות הוא שספרות דור התחייה קמה בעקבות ההתפכחות מעולם הדת. אנו נותנים פחות את דעתנו לכך שהספרות הגדולה של היום במדינת ישראל קמה בעקבות ההתפכחות מעולם הפוליטיקה. 45
- למרות זאת אין מניעה כי מאמין יהיה משורר אמת, וכן אין מניעה כי איש פוליטי יהיה משורר אמת. נפשו של אדם מורכבת דייה כדי לכלכל שתי רשויות מנוגדות בכפיפה אחת. יצירותיהם של דוסטויבסקי וסולזניצין הן ראיות מוצקות להוכחת הטענה. אבל, נראה לי בלתי סביר לחלוטין כי יוצר אמת יהיה שמשה של בשורת הדת או בשורת הפוליטיקה. קשה להיות שמשו של השקר וליצור אמת. "הריאליזם הסוציאליסטי" בספרות הסובייטית הוא הדוגמה הקלאסית לשעטנו הבלתי אפשרי הזה. 50
- גדולי הספרות העברית בדור הקודם ובדור הזה שינו טעמים וקיבלו על עצמם את העול של תורת האלוהים או של התיאוריה הפוליטית. מכאן ואילך מגיע תורו של פרשן הספרות ומבקרה לשקר, וזה יטהר את השרץ ויבהיר כיצד עובר קו ישר אחד בין שני העולמות המהופכים. כיוון שאין כל "אמנה" כי המבקר ידבר אמת, מניח לו הקורא להיות שמשם של שמשים. 55

#### משה גרנות

מתוך: "אדיפוס ואבשלום", תשנ"ו, 1996

## אותו קיץ עם בני שלי

בן שמונה עשרה אמה ובדרכים גלכה  
וכבר אני צועד בראש כי אם מאחריך.

מבעד משקפיו של אב, מערפלים ועה,  
ארצה אותך מושך בדה, במעלה טורען.

5 חותך אתה ישר למעלה. קו תלול, אכזר.  
אני מוצא שפוע נוח. דרך לא עזה.

אחר תוביל בשדה השלף, אל נמרץ הכפר.  
עדר ברהמות לקראתנו. בראשו - הפר.

נשיתי לי הצדה אז. זהיר בכבוד קרניו.  
אתה הישרת מבטך אל אפל אישוניו. 10

נחלף על פני פרות נוגהים באדם וענבר.  
בסכינך חותר אתה אל מגד העפר.

על צוק ארבל העיט סב (יען שם קנו הוא)  
אני יורד בשביל הטוב. אתה - בדרך תהו.

15 אלך פדין. מתן מתן. מועד ונעצר.  
רואה אותך גולש בעז באשך הקצר.

ובכנרת נסים. סיום כחל. רטב.  
אתה מפליג למרחקים. אני - קרוב לחוף.

אותו הקיץ, בני שלי, הלכת לצבא.  
וחזרת, בני שלי, ברגל נקובה. 20

ולא נעלה בדה, ילדי, בעמק לא גלכה  
והיא תוגת ימי, ילדי, והוא יגון חייך.

יצחק שלו

מתוך: נער שב מן הצבא

תש"ל, 1970

**חיבור**

כתוב חיבור על אחד מן הנושאים האלה.  
בחלק זה של הבחינה עליך לבסס את תשובתך על לפחות שניים מתוך כלל הפריטים בחלק שלוש של הביבליוגרפיה שלמדת.  
התייחסות לחלקים אחרים ביבליוגרפיה מותרת, אך אסור שתהווה את עיקר התשובה.

**תנ"ך**

2A. מה הם הנושאים והרעיונות העיקריים בפרקים שקראת? האם יש בהם ייחוד בהשוואה ליצירות אחרות?

2B. מה מאפיין את סגנון הכתיבה המקראי מצד הלשון ומצד התוכן?

**ספרות חז"ל וימי הביניים**

3A. עמוד על הרעיונות העיקריים בשירה או בפרוזה בספרות זו, ונתח אותם.

3B. נתח את הדרכים שבהן מובעת האמונה בה' בספרות זו.

**הסיפור הקצר**

4A. מה מאפיין את מבנה הסיפור בסוג ספרות זה?

4B. אחת ממטרות הסיפור הקצר היא לתת תמונת חיים מציאותית בדפים ספורים. דון בהיגד זה בהתייחס לסיפורים שקראת.

**הקיבוץ**

5A. תאר את היחסים בין הדמויות המרכזיות ביצירות שלמדת על הקיבוץ.

5B. כיצד מתוארת המציאות היומיומית ביצירות שקראת על הקיבוץ?

**הסכסוך במזרח התיכון**

6A. מה חשיבותו של הסכסוך בהתפתחות העלילה?

6B. מה מאפיין את הדמויות ביצירות על הסכסוך?

**השואה**

7A. כיצד מגולם הרוע ביצירות על השואה?

7B. מה הן נקודות האור והצל ביצירות על השואה?